

зы // Там само. – С. 13–14; Богоматерь // Там само. – № 45. – С. 6–7; Тревога и радость // Там само. – 1914. – № 1. – С. 1–3; Неожиданные слова // Там само. – № 6. – С. 11–12; Знамение времени // Там само. – № 9. – С. 3–15; Кошунственный молебен // Там само. – № 27. – С. 10–12; Религиозно-культурный смысл государственности // Там само. – № 34. – С. 1–5; Героизм как мотив пастырской деятельности // Там само. – № 46. – С. 2–4; По стопам Великого Инквизитора // Там само. – № 47. – С. 3–6; Мысль и догмат. – Пг., 1915. – 20 с.; Апостол Павел. Характеристика личности. – Пг., 1915. – 23 с.; Хроника церковной жизни // Христианская мысль. – 1916. – № 3. – С. 150–164; Воскресение Христова // Там само. – № 4. – С. 3–11; Христианство как мирозерцание // Там само. – № 5. – С. 69–82; Личность и общество в христианском мирозерцании // Там само. – № 6. – С. 47–63; Свобода воли и творчество жизни // Там само. – № 7–8. – С. 40–56; К вопросу о сектантском брожении в русском народе // Там само. – С. 213–221; Радость бытия // Там само. – № 10. – С. 50–59; № 11. – С. 13–28; № 12. – С. 56–65; Вопрос о «братцах-трезвенниках» в русской церковной жизни // Там само. – 1917. – № 1. – С. 46–60; Идея эволюции в христианском мирозерцании // Там само. – № 2. – С. 51–69; К вопросу о свободе «богословского мнения» // Церковь и жизнь. – 1917. – № 2. – С. 27–29; Творческие силы // Церковно-общественная мысль. – 1917. – № 4. – С. 7–12; По стопам папизма // Там само. – № 6. – С. 3–7; О лике Православия // Там само. – № 10. – С. 3–7; О свободе церковной // Там само. – 1918. – № 3–4. – С. 7–14.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 175. – № 2091; Ф. 304. – Дис. 1970; ЦДАГОУ. – Ф. 263. – Спр. 65744–ФП. – Т. 1, 2, 20; ЦДАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 9565; Оп. 3. – Спр. 3056; РГАЛИ. – Ф. 2176. – Оп. 1. – Спр. 21.

Опубл. дж.: Извлечение из журналов Совета Киевской духовной академии за 1906–1907 учебный год. – К., 1907. – С. 451–455, 463–464, 538–540, 544; [Те саме] за 1907–1908 учебный год. – К., 1908. – С. 40–41, 497–500, 503; Отчет о состоянии Киевской духовной академии за 1907–1908 учебный год // ТКДА. – 1908. – № 11. – С. 407; Извлечение из журналов Совета Киевской духовной академии за 1910–1911 учебный год. – К., 1911. – С. 178–187, 194–198, 765–768; Памятная книжка Самарской губернии на 1913 год. – Самара, 1913. – С. 57; Соколов В. П. Открытое письмо С. Н. Булгакову // Русская мысль. – 1913. – Кн. 7. – С. 104–109; Булгаков С. Н. Ответ В. П. Соколову // Там само. – С. 109–115 [див. 2 останні дж. за вид.: С. Н. Булгаков: Pro et contra: Личность и творчество Булгакова в оценке русских мыслителей и исследователей : Антология. – Т. 1. – СПб., 2003. – С. 280–291; у комент. до цього вид. автором відкритого листа С. Булгакову помилково вказано викладача Саратовського ДУ Василя Павловича Соколова (див. с. 941). – М. Т.]; Весь Петербург на 1914 год : Адресная и справочная книга г. С.-Петербурга. – СПб., 1914. – Раздел 3–4. – С. 619; Весь Петроград на 1915 год. – СПб., 1915. – Раздел 3. – С. 616; Весь Петроград на 1916 год. – СПб., 1916. – Раздел 2–4. – С. 636; Весь Петроград на 1917 год. – СПб., 1917. – Раздел 3–4. – С. 642; Религиозно-философское общество в Санкт-Петербурге (Пе-

трограде) : История в материалах и документах : в 3 т. – Т. 3 : 1914–1917. – М., 2009. – С. 108, 211, 226, 235, 237, 252, 256–284, 285, 514, 523, 577–578 [С. помилково зазначений як «художник-архитектор». – М. Т.], 589, 598–599; «Люблю Академию и всегда буду действовать во имя любви к ней...» (Письма профессора Киевской духовной академии Д. И. Богдасhevского к А. А. Дмитриевскому) / вступ. ст., публ. и прим. Н. Ю. Суховой // Вестник ПСТГУ. Сер. II : История. История Русской Православной Церкви. – 2013. – Вып. 6 (55). – С. 97, 98.

Літ.: Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов русских писателей, ученых и общественных деятелей : в 4 т. – Т. 1. – М., 1956. – С. 204; Т. 3. – М., 1958. – С. 308; Осипова И. И. «Сквозь огонь мучений и воду слез»: Гонения на Истинно-Православную Церковь : По материалам следственных и лагерных дел заключенных. – М., 1998. – С. 327; Соколовский О. К. Церква Христова. 1920–40 : переслідування християн в СРСР. – К., 1999. – С. 193–194; Шкаровский М. В. Иосифлячество: течение в Русской Православной Церкви. – СПб., 1999. – С. 116–118, 122–123; Бойко А. А. Соколов Василь Петрович // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопедичного словника / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 2003. – Вип. 10. – С. 323–324; Соколов Василий Петрович // Новомученики и исповедники Русской Православной Церкви XX века : [База даних ПСТГУ]. – Режим доступу: http://kuz3.pstbi.ccas.ru/bin/nkws.exe/ans/nm/?NYZ9EJxGHoxITYZCF2JMTcSid6vVsuOYdOqcvrslCH6rTcGZeU-yPn*r9X6kArsxDbtjA1QiAX*n**. – Назва з екрана.

М. Л. Ткачук

СОКОЛОВ Леонід Олександрович [рос. Соколов Леонид Александрович] (05[17].02.1870–08.05.1921), викладач КДА – богослов, педагог, літературознавець.

Нар. у Варженському Йоано-Богословському погості Устюзького пов. Вологодської губ. (нині – територія Великоварженського сільс. поселення Великоустюзького р-ну Вологодської обл. РФ) у сім'ї священника місцевого храму в ім'я Св. Йоана Богослова. Навчався в Устюзькому ДУ (1879–84), Вологодській ДС (1884–90) та МДА (1890–94), яку закінчив зі ступ. канд. богослов'я, отримавши право на здобуття ступ. магістра на підставі друкованої дис. без додаткових іспитів (ухвалу Ради МДА від 08.06.1894 затверджено єпархіальним архієреєм 06.07.1894). Канд. твір С. «Св. Иоанн Златоуст как пастырь Церкви» (обсягом понад 1 тис. с. «убористого письма»), що здобув високу оцінку ректора і професора МДА архімандрита Антонія

(Храповицького), у 1895 був частково надрукований у ж-лі «Богословский вестник» та окремим накладом.

З 16.08.1894 до 16.08.1895 перебував у МДА у статусі професорського стипендіата. Спеціалізувався з пастирського богослов'я під керівництвом архімандрита Антонія (Храповицького).

З 21.09.1895 обіймав посаду викладача філос. наук Вологодської ДС; з 29.07.1897 був також секретарем семінарського Правління. За сумісництвом, у 1902–07 викладав педагогіку у Вологодській Маріїнській жін. гімназії.

З 01.08.1907 – викладач рос. мови і словесності та педагогіки Києво-Подільської жін. гімназії. 23.10.1912 обраний Радою КДА на вакантну каф-ру морального богослов'я у статусі в. о. доцента (призначений на посаду указом Св. Синоду від 08.12.1912).

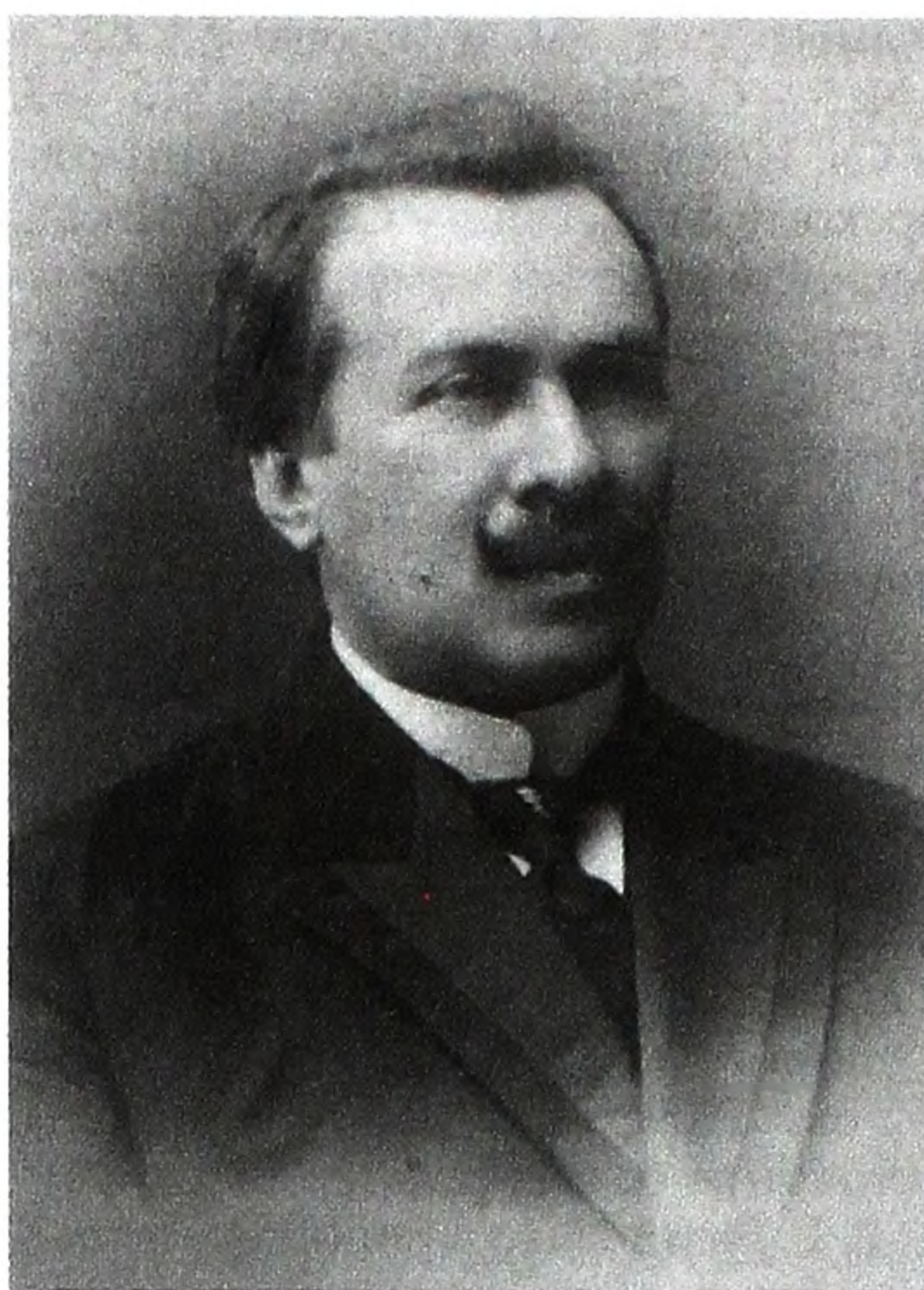
У 1915 опублікував у Києві працю «Епископ Игнатий Брянчанинов. Его жизнь, личность и морально-аскетические воззрения» (у 2 ч.), яку захистив 03.11.1915 на публічному засіданні Ради КДА (офіц. рецензенти й опоненти – проф. архімандрит Тихон (Лященко) і в. о. доц. С. Л. Єпіфанович), здобувши ступ. магістра богослов'я (затверджений Св. Синодом у ступ. і званні доцента 09.12.1915). Ухвалою Ради від 23.11.1916 працю С. було відзначено ювілейною академ. Макаріївською премією.

13.03.1918 обраний на посаду екстраорд. професора. Після смерті М. К. Маккавейського († 19.09.1919) обійняв каф-ру педагогіки. З 1920 викладав у КПБА. Виступав із лекціями на засіданнях Київ. релігійно-просвітницького тов-ва.

Мав численні відзнаки за пед. і церк. заслуги, найвища з яких – орден Св. Володимира 4-го ступ. (01.01.1915).

Помер у Києві на 52-му році життя від раку шлунка. Похований на кладовищі Київ. Свято-Вознесенського Флорівського жін. монастиря (зруйноване за рад. часів).

С. є автором численних праць із пастирського і морального богослов'я, педагогіки,

Леонід
Соколов

історії рос. літ-ри, статей і дописів, присвячених актуальним темам церк. життя. За студентських часів друкувався переважно у церк. періодиці («Странник», «Чтения в обществе любителей духовного просвещения», «Богословский вестник», «Вологодские епархиальные ведомости», «Труды Киевской духовной академии», «Западнорусская начальная школа» та ін.). Незалежно від тематики, у своїх творах С. намагався поєднати прийоми «научного дослідження с художественностью изложения и... глубокой назидательностью повествования».

Найзначніший творчий доробок С. пов'язаний із вивченням біографії та спадщини видатного християн. подвижника і богослова, святителя єпископа Ігнатія (Брянчанінова, 1807–1867). На основі вивчення архів. документів, друкованих і рукописних джерел, а також спогадів і свідчень сучасників, С. здійснив спробу цілісного і систематичного викладу його життя і морально-аскетичного вчення. Попри низку недоліків, відзначених рецензентами, зокрема й переважання повчально-популяризаторських цілей над науковими, праця С. склала фундамент подальшого вивчення біографії та спадщини Ігнатія (Брянчанінова) у богослов. літ-рі.

Осн. тв.: Парламент религий в Чикаго // БВ. – 1894. – С. 483–511; № 5. – С. 289–314; № 11. – С. 316–367; Юношеские годы Св. Иоанна Златоуста и приготовление его к пастырскому служению. – Сергиев Посад, 1895. – [2], 89 с.; Психологический момент в аскетических творениях и его значение для пастырей Церкви. – Вологда, 1898. – [2], 88 с.; К вопросу о лучшем материальном обеспечении лиц, служащих в духовно-учебном ведомстве // БВ. – 1904. – № 10. – С. 374–385; О сокращении делопроизводства в духовных учебных заведениях (К вопросу о реформе духовно-учебных заведений) // Там само. – 1905. – № 11. – С. 484–500; Психология греха и добродетели по учению св. подвижников Древней Церкви в связи с условиями пастырского душепопечения. – Вологда, 1905. – 4], 92 с.; 2-е изд. – М., 2002. – 110, [1] с.; Судьба писателя (Венок на могилу Н. В. Гоголя по случаю 100-летней годовщины со дня рождения). – К., 1909. – 42 с.; А. В. Кольцов (3 окт. 1809 г. – 3 окт. 1909 г.) и его поэзия природы, труда и песни (К столетию со дня рождения поэта). – К., 1910. – [4], 34 с.; В. Г. Белинский в роли педагога. К столетию со дня рождения великого русского критика. – К., 1911. – [2], 40 с.; Дон-Кихот русской жизни. Памяти В. Г. Белинского. – К., 1911. – IV, 72 с.; Женский вопрос и ключи счастья (К 50-летнему юбилею Киево-Подольской женской гимназии Ведомства учреждений имп. Марии). – К., 1911. – 65 с.; Общая дидактика. – К., 1911. – 153, II с.; К., 1912. – 172, II с.; Апостол русского просвещения (Памяти М. В. Ломоносова). 1711–1911. – К., 1912. – [2], 34 с.; Основные положения методики объяснительного чтения. – К., 1912. – [2], 32 с.; Поиски жизненного смысла в романе «Братья Карамазовы». – К., 1912. – [4], 58 с.; Вечные ценности человеческой жизни. – К., 1913. – [4], 96 с.; Общая педагогика. Учебник для женских гимназий. – К., 1913. – 134, VI с.; 2-ге вид. – К., 1917. – 136, VI, [2] с.; Практическая методика письменных работ по русскому языку : для начальных училищ и низших классов средних учебных заведений. – К., 1913. – [4], VI, 120 с.; Диссонансы жизни в поэзии И. С. Никитина. – К., 1914. – [2], 20 с.; Победенный демон. Памяти М. Ю. Лермонтова. К столетию со дня рождения поэта. – К., 1914. – [4], 63 с.; Епископ Игнатий Брянчанинов. Его жизнь, личность и морально-аскетические воззрения : в 2 ч. – К., 1915. – Ч. 1. – 417 с.; Ч. 2. – 408, VI, 290, [1] с.; Завет святого равноапостольного князя Владимира (к девятистолетию со дня кончины его). – К., 1915. – 38 с.; Около смерти М. Ю. Лермонтова (По поводу 100-летнего юбилея со дня рождения поэта). – К., 1915. – [2], 23 с.; Религиозно-нравственные мотивы в лире царственного певца. – К., 1915. – 64 с.; Душевное спасение как величайшее благо и радость жизни // ТКДА. – 1916. – № 4. – С. 395–418; Основные начала школьной реформы (По поводу педагогических съездов 1916 г.). – К., 1917. – [2], 92 с.; Практическая методика объяснительного чтения. – 2-ге вид. – К., 1913. – [3], IV, IX, 308 с.; 4-те вид. – К., 1916. – [3], IV, IX, 308 с.; 5-те вид. – К., 1917. – [2], IV, IX, 308 с.; Мораль Фр. Ницше // ТКДА. – 1917. – № 3–8. – С. 196–215; Учение о нравственном возрождении у отцов-аскетов // Там само. – № 9–12. – С. 286–307.

Арх.: IP НБУВ. – Ф. 162. – № 621; Ф. 175. – №№ 323–325, 2095; Ф. 216. – № 908; Ф. 225. – № 972; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 3. – №№ 3786, 3807, 3858, 4022.

Опубл. дж.: Список учеников Устюжского духовного училища, составленный после испытаний, бывших в июне месяце 1880 года // Вологодские Ев. – 1890. – № 17. – Ч. офиц. – С. 232; Список учеников Вологодской духовной семинарии, составленный после июньских испытаний в 1890 году // Там само. – 1890. – № 14. – Ч. офиц. – С. 213; Протоколы заседаний Совета Московской духовной академии за 1894 г. // БВ. – 1895. – № 3. – С. 180–182; № 4. – С. 204–206; Приказы обер-прокурора Святейшего Синода // ЦВед. – 1895. – № 44. – С. 396–397; Список лиц, служащих в духовно-учебных заведениях Вологодской епархии в начале 1906–1907 учебного года // Вологодские Ев. – 1907. – № 2. – Ч. офиц. – С. 20; Извлечение из журналов Совета имп. Киевской духовной академии за 1912–1913 учебный год. – К., 1913. – С. 106–107, 115–118, 141–142; [Те саме] за 1915–1916 учебный год. – К., 1916. – С. 34–81, 86–87; «Род ученых» не погибнет на свете» (переписка из двух столиц профессора Н. Н. Глубоковского и епископа Василия (Богдашевского) 1917–1921 гг.) / вступ. ст., публ. и прим. Т. А. Богдановой и А. К. Клементьева // Вестник Екатеринбургской духовной семинарии. – 2015. – Вып. 3 (11). – С. 109, 128, 137, 142, 163, 164, 169, 176, 177, 179, 181.

Літ.: Бойко А. А. Соколов Леонід Олександрович // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопедичного словника / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 2001. – Вип. 8. – С. 268–269.

М. Л. Ткачук

СОКОЛОВ Микола Іванович [рос. Соколов Николай Иванович] (13[25].02.1805–4[16].03.1891), протоієрей, випускник КДА – священнослужитель РПЦ, церк. педагог, публіцист, мемуарист.

Нар. у сім'ї диякона Свято-Миколаївського собору повітового м. Мценська Орловської губ. (нині – адм. центр Мценського р-ну Орловської обл. РФ). Дитинство провів у с. Спаське Мценського пов. (нині – р-ну), де з 1807 служив священником його батько. Навчався у Севському ДУ (з поч. 1816), Севській (Орловській) ДС (до 1827) та КДА (1827–31), де здобув ступ. канд. богослов'я (ухвалу Конференції КДА від 16.07.1831 затверджено Комісією духовних уч-щ 01.10.1831). У студентські роки написав твір «Рассуждение о времени крещения российской великой княгини Ольги» (на тему, запропоновану митрополитом Євгені-